

Bynängsskolan AB /org. nr. 556756-3316
per.marteus@byangsskolan.se

2020-12-22

Dnr 2020:1237

Rektor
frida.varik@byangsskolan.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors läromedelsstrategi vid Byängsskolan belägen i Täby kommun med Byängsskolan AB som huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av skolors läromedelsstrategi på Byängsskolan. Syftet är att granska i vilken utsträckning det i skolorna finns en välfungerande läromedelsstrategi som leds och samordnas av rektor. Granskningen inriktas mot skolornas processer vid kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena i årskurs 7-9.¹

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen, vilket beskrivs under respektive område. Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. I bilaga 1 och 2 återfinns fakta om skolan samt mer information om hur granskningen genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. Inom varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Byängsskolan i följande utsträckning:

Rektors strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Rektorn har i flera delar en strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena i årskurs 7-9.

¹ Skolinspektionen har för den här granskningen definierat läromedel som ett strukturerat material som lärare använder i undervisningssituationen. Det finns analoga respektive digitala läromedel. Många analoga läromedel innefattar digitala komponenter. Digitala läromedel är läromedel som elever tar del av genom olika former av digitala verktyg. Granskningen omfattar såväl digitala som analoga (förlagsproducerade) läromedel samt det egenproducerade och delade material som lärare använder för att förmedla undervisningsstoffet (t.ex. stenciler, facklitteratur/faktatexter, skönlitteratur, tryckta/elektroniska tidningar, film/bild/ljud, PPT-presentationer). Det kan därmed också handla om material som inte är producerat som läromedel men som används som detta i undervisningen.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver, utifrån de framtagna principerna för kvalitetssäkring och val av läromedel, säkerställa att kvalitetssäkringen omfattar flera läromedelskategorier, bland annat egenproducerat material.

Lärarnas kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Lärarna har i hög utsträckning ett kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel av god kvalitet i de samhällsorienterande ämnena i årskurs 7-9. Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom bedömningsområdet.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2020-06-22 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån det identifierade utvecklingsområdet och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2020:1237) i de handlingar som sänds in samt ange skolans och huvudmannens namn.

Skolinspektionen är medveten om att många skolor i dagsläget är påverkade med anledning av Covid-19. Följden kan vara stor frånvaro av personal eller att resurser måste tas i anspråk för nya förhållanden. Vi följer kontinuerligt situationen och hur den påverkar skolsystemet i olika delar av landet. Om du som huvudman behöver längre uppföljningstid kontakta Skolinspektionen för prövning.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Rektors strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Inom detta område granskar Skolinspektionen med vilken kvalitet rektor utformar en strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena på skolan. Det omfattar hur rektor ser till att det finns gemensamma principer som vägleder lärare i deras fortlöpande kvalitetssäkring och val av läromedel. Det omfattar också vilka förutsättningar som finns i form av avsatt tid och etablerade samverkansstrukturer, för att kunna söka nya läromedel och fortlöpande kvalitetssäkra dessa samt befintliga läromedel. Vidare granskas om kvalitetssäkring och val av läromedel följs upp i skolans systematiska kvalitetsarbete och om skolan planerar långsiktigt för hur läromedel ska hållas uppdaterade.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn har i flera delar en strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena i årskurs 7-9. Skolinspektionen gör denna bedömning utifrån att rektorn har ändamålsenliga principer för kvalitetssäkring och val av läromedel även om de kan omfatta fler läromedelskategorier. Rektorn har vidare säkerställt att det finns goda förutsättningar för samarbete kring kvalitetssäkring och val av läromedel. Nyanställda lärare bör dock få en tydligare introduktion om hur läromedelsval sker. Vidare följer rektorn upp, inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete, hur lärare kvalitetssäkrar läromedel även om det också bör inkludera egenproducerat och delat material. I arbetet med att kvalitetssäkra läromedlen tas elevernas synpunkter tillvara. Slutligen planerar skolan långsiktigt för att hålla läromedel uppdaterade och tidsenliga genom att dessa systematiskt inventeras utifrån dess tidsenlighet men detta kan utvecklas ytterligare och även omfatta egenproducerat och delat material.

Av Skolinspektionens granskning framgår att rektorn har upprättat tydliga och ändamålsenliga principer för kvalitetssäkring och val av läromedel som kan vägleda lärarna. Arbetet omfattar dock inte alla läromedelskategorier, till exempel egenproducerat material. Rektorn berättar i intervjun att skolan har tagit fram ett dokument där en läromedelsgranskning utifrån olika aspekter såsom tendens, äkthet, beroende, tid och relevans beaktas. Dokumentet har funnits i ett antal år och har tagits fram i samråd med skollädaingen, ämneslagsledare och representanter från speciallärare, fritidshem och förskoleklass med syftet att på ett tydligare sätt ha systematik i läromedelsvalen. Den föregående rektorn ville, i samband med att lärarna i de samhällsorienterande ämnena prövade och bytte många olika typer av

läromedel, skapa ett mer metodiskt arbete kring läromedelsval och den nuvarande rektorn har fortsatt med det arbetet. Det framkommer dock i intervjuerna med rektorn och en lärare att principerna för kvalitetssäkring och val av läromedel omfattar ämnets huvudläromedel men inte andra läromedelskategorier, till exempel egenproducerat och delat material. Principerna är därtill kända i betydligt olika grad hos lärarna.

I Skolinspektionens granskning framkommer att det finns förutsättningar för lärarnas samarbete kring kvalitetssäkring och val av läromedel genom att det finns tid och stabila strukturer för samverkan. Det saknas dock en introduktion om hur nya och/eller obehöriga lärare introduceras i arbetet med läromedelsval. Lärarna och rektorn berättar i intervjuerna att det finns tidsmässiga förutsättningar för samarbete i ämneslaget. Rektorn har schemalagt kompetensutvecklingstid vid två tillfällen i veckan för ämneslagen. Det finns också fria mötestider som lärarna kan boka in med varandra. Rektorn berättar att förutom några fasta punkter som lärarna ska gå igenom på ämneslagsmötena bestämmer ämneslagsledaren vad som ska diskuteras. Läromedelsanalys är något som skolan fört in i diskussionerna efter att läromedel bytts ut vid ett flertal tillfällen de senaste åren. Lärarna berättar också att det förekommer att de diskuterar läromedelsval på mötena men att det inte finns en specifik avsatt tid att diskutera läromedelsval i ämneslagen. En lärare berättar att diskussioner om läromedelsval och kvalitet förekommer då och då och att lärarna totalt sett över ett läsår med en regelbundenhet har återkommit till diskussionerna. Rektorn får reda på vad som diskuteras genom att anteckningar förs från mötena, berättar lärarna. De senaste åren har lärarna ägnat mycket tid åt att diskutera läromedelsval på ämneslagsmötena men det är främst på grund av att skolan, som nämnts, av olika skäl, bytt huvudläromedel varje år de senaste åren. Vidare framkommer att de intervjuade lärarna inte har någon vetskap om, hur nya och/eller obehöriga lärare introduceras i arbetet om kvalitetssäkring och val av läromedel. Rektorn förutsätter att kunskapen kommer de nya lärarna till del genom att de deltar i ämneslaget och diskussionerna där.

I Skolinspektionens granskning framkommer att rektorn med systematik arbetar med att följa upp läromedel inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet men att uppföljningen inte inkluderar hur lärare kvalitetssäkrar och väljer egenproducerat och delat material. En årlig större utvärdering av de gemensamma läromedlen görs varje läsår i den pedagogiska ledningsgruppen, enligt rektorn och en lärare. Uppföljningen sker också löpande, berättar rektorn, genom att diskussioner om läromedel i ämneslagen lyfts i den pedagogiska ledningsgruppen där representanter för ämnena samt rektorn deltar. Den pedagogiska ledningsgruppen träffas veckovis och stämmer av arbetet som pågår i ämneslagen. I ämneslagen, berättar rektorn, bedrivs ett kollektivt lärande med fokus på skolans lärandemål och undervisning, men det förekommer även ämnesrelaterade diskussioner om till exempel läromedel. I den årliga utvärderingen av läromedel ingår inte det egenproducerade materialet utan en granskning av det materialet sker på lärarnas egna initiativ i äm-

neslagen i samband med att lärarna planerar undervisningen. Både lärarna och rektorn berättar att elevernas synpunkter är en del av utvärderingarna av läromedlen. Lärarna berättar att de i samband med läsårets byte av huvudläromedel tog hänsyn till elevernas åsikter. De flesta eleverna gillade inte det tidigare läromedlet som var digitalt. De ville ha analoga böcker istället och lärarna var överens med eleverna. Rektorn bekräftar också i intervjun att elevernas synpunkter tas tillvara men berättar att det är lärarna som bestämmer och att det är deras uppdrag att planera och forma undervisningen.

Av Skolinspektionens granskning framgår att skolan har en planering för att hålla läromedel uppdaterade och tidsenliga och resurser avsätts för nödvändiga inköp utifrån identifierade behov. Det kan dock konstateras att det saknas en systematisk plan för att hålla egenproducerat och delat material uppdaterat. Lärarna berättar i intervjuerna att det till stor del är upp till de enskilda lärarna att säkerställa att det egna materialet uppdateras. I intervjuerna uppger såväl rektorn som lärarna att det finns en systematik i hur skolans huvudläromedel hålls uppdaterat genom den årliga utvärderingen. Som huvudläromedel används i dagsläget ett analogt läromedel i samtliga samhällsorienterande ämnen, som köptes in inför innevarande läsår. För övriga läromedelskategorier, såsom egenproducerat och delat material finns emellertid ingen långsiktig planering gällande uppdateringar och det är upp till lärarna själva att säkerställa att det egenproducerade och delade materialet är uppdaterat.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver, utifrån de framtagna principerna för kvalitetssäkring och val av läromedel, säkerställa att kvalitetssäkringen omfattar alla läromedelskategorier, även egenproducerat och delat material.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn i flera delar leder lärarnas arbete med kvalitetssäkring och val av läromedel mot en hög kvalitet. Det finns framtagna principer för läromedelsval som lärarna följer. Principerna omfattar dock framförallt förlagsproducerade läromedel.

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av rektorn. Rektorn har, enligt läroplanen, ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet för en tidsenlig utbildning.

Skolinspektionen bedömer att rektorn behöver utveckla arbetet med att se till att alla elever får tillgång till läromedel av god kvalitet för en tidsenlig utbildning. Det kan uppnås genom att alla läromedelskategorier, även egenproducerat och delat material blir en del av skolans kvalitetssäkringsprocess.

Lärarnas kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Inom detta område granskar Skolinspektionen med vilken kvalitet lärarna i de samhällsorienterande ämnena kvalitetssäkrar och väljer läromedel. Det omfattar hur lärarna granskar att läromedlen överensstämmer med ämnets centrala innehåll och syfte och läroplanens värdegrund samt omfattar väsentliga delar av ämnet på ett sätt som skapar överblick, sammanhang och en röd tråd genom ämnesstudierna. Vidare omfattar det hur lärarna granskar läromedlen utifrån aktuell forskning och samhällsutveckling inom ämnets ramar samt läromedlets möjlighet till anpassning utifrån elevers behov och förutsättningar.

Skolinspektionen bedömer följande: Lärarna har i hög utsträckning ett kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel av god kvalitet i de samhällsorienterade ämnena i årskurs 7-9. Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Skolinspektionen gör bedömningen utifrån att lärarna har en god struktur för sitt arbete vad gäller kvalitetssäkring och val av läromedel, samt att det sker en fördjupad analys som bidrar till kvalitetssäkrade val av hur läromedlen stämmer överens med och omfattar väsentliga delar av ämnets centrala innehåll. Vidare genomför lärarna en kvalificerad granskning av läromedlen i förhållande till läroplanens värdegrund utifrån olika perspektiv och de fördjupar och kompletterar återkommande värdegrundsperspektiven. Bedömningen grundar sig även på att lärarna har en god orientering om läromedlens aktualitet och samstämmighet med samhällsutvecklingen samt om forskningsrön i ämnet. Till sist är lärarna medvetna om och tar hänsyn till läromedlets anpassning till elevers skilda behov.

Av Skolinspektionens granskning framgår att lärarna har ett strukturerat arbetssätt vad gäller kvalitetssäkring och val av läromedel, samt att det sker en fördjupad analys av hur läromedlen stämmer överens med och omfattar väsentliga delar av ämnets centrala innehåll. Lärarna berättar att de, i den årliga utvärderingen av läromedel, utgår från skolans framtagna principer för val av läromedel. De har också återkommande diskussioner i ämneslagen om kvalitetssäkring av läromedel i de samhällsorienterande ämnena. Det framkommer i intervjuerna att lärarna gör en granskning av hur läromedlen stämmer överens med och omfattar väsentliga delar av ämnens centrala innehåll och syfte. Det centrala innehållet är utgångspunkten i analysen av läromedlen och för att skapa en helhet och sammanhang för eleverna går lärarna återkommande igenom och anpassar materialet tillsammans. Lärarna berättar i intervjuerna att de har en grundstruktur för planeringen som utgår från

det centrala innehållet och mycket tid går åt till samplanering. Vidare berättar lärarna att de har valt bort läromedel de senaste åren som utifrån det centrala innehållet inte haft tillräcklig innehållsmässig bredd och djup.

Det framkommer vidare av Skolinspektionens granskning att lärarna genomför en fördjupad granskning av läromedlen i förhållande till läroplanens värdegrund utifrån olika perspektiv. Lärarna berättar att värdegrundsfrågorna uppmärksammas i det dagliga arbetet med läromedelsval och att det är en del av det ordinarie arbetet. Det förekommer, berättar lärarna, efter en analys av befintligt läromedel, att lärarna får komplettera med annat material för att fördjupa värdegrundsperspektiven. En lärare ger exempel på ett material om islam som fick bytas ut för att det inte var i överensstämmelse med läroplanens värdegrund. Det har också förekommit att lärarna har fått komplettera befintligt läromedel med ytterligare material om demokratibegreppet. I samband med den årliga läromedelsutvärderingen har också diskussioner om läromedlens överensstämmelse med läroplanens värdegrund diskuterats. En diskussion har till exempel förts angående en läsebok på lågstadiet som hade en föråldrad syn på kvinnligt och manligt. I samband med det uppmanades alla lärare, även de i högstadiet, att granska sina läroböcker. Vidare berättar en lärare i intervjun att hen ofta funderar på hur olika händelser framställs, till exempel om man använder olika nyhetssidor i undervisningen, så att det inte blir tendensiöst.

Av Skolinspektionens granskning framgår att lärarna kritiskt granskar läromedlets aktualitet och samstämmighet med samhällsutvecklingen och att de granskar om läromedlet överensstämmer med aktuell forskning om ämnet. I intervjun uppger lärarna att de får regelbunden kompetensutveckling om olika frågor kopplade till de samhällsorienterande ämnena. Lärarna kompletterar innehållet i befintliga läromedel så att läromedlen tillsammans skapar en överensstämmelse med samhällsutveckling och forskning i ämnena. Till exempel berättar en lärare att hen tillsammans med eleverna har tittat på aktuell statistik när de pratat om lag och rätt och i samband med diskussioner om olika anledningar till varför människor begår brott. Vidare berättar rektorn att de tittar på såväl Skolverkets sammanställningar om forskning inom utbildningsområdet som på Skolforskningsinstitutets rapporter och att materialet kommer lärarna till del via ämneslagsledaren.

Av Skolinspektionens granskning framgår att lärarna är medvetna om och tar hänsyn till läromedlets möjlighet till anpassning till elevernas skilda behov. Flera lärare berättar att val av läromedel anpassas utifrån elevgruppen. Anpassningarna handlar till exempel om tillgänglighet och struktur på läromedlet. Det kan handla om alltifrån hur inlärning går till, till upplägg på undervisningen, berättar en lärare. Olika kompetenser tas tillvara i arbetet med att anpassa läromedlet till elevers skilda behov. Specialpedagogen är delaktig i att till exempel ge förslag på hur olika begrepp kan presenteras samt hur olika metoder kan användas för elever med

skilda behov, till exempel att dela upp frågor i flera delar. Elevernas synpunkter beaktas vid val av läromedel, berättar lärarna. Eleverna hade till exempel synpunkter på förra läsårets digitala läromedel. Eleverna ville ha analoga böcker och lärarna var överens med eleverna om det och bytte inför det här läsåret. Att eleverna inte tyckte om det tidigare läromedlet var en av anledningarna till att skolan bytte läromedel, berättar en lärare.

På Skolinspektionens vägnar

X Ann Edvinsson

Beslutsfattare
Signerat av: Ann Edvinsson

X Ola Cederblad

Föredragande utredare
Signerat av: Ola Cederblad

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även enhetschef Roland Fallström och jurist Elisabeth Fogelberg deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Denna granskning genomförs i 30 skolor runt om i landet, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Byängsskolan i Täby kommun med Byängsskolan AB som huvudman ingår i denna granskning. Enligt uppgifter från rektor går 821 elever på skolenheten, varav 275 elever i årskurs 7-9. Totalt undervisar tre lärare inom samhällsorienterande ämnen i årskurs 7-9. Lärarna inom samhällsorienterande ämnen är organiserade i ett ämneslag för årskurs 7-9.

Skolinspektionen granskade Byängsskolan den 22 oktober 2020. Granskningen genomfördes av Ola Cederblad och Jenny Bergman Westling.

Med anledning av Covid-19 anpassar Skolinspektionen för närvarande på olika sätt vårt arbete. Den här granskningen har genomförts på distans via telefon eller videolänk utan besök på skolorna. Vi följer kontinuerligt situationen och hur den påverkar skolsystemet i olika delar av landet. Mer information finns på www.skolinspektionen.se.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Tre enskilda intervjuer med lärare inom samhällsorienterande ämnen
- en intervju med rektor, samt
- skriftlig information som har begärts in från huvudmannen och rektorn.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningen för faktakontroll.

Mer information om den tematiska kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/skolors-laromedelsstrategi>

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1: Rektors strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 §§, 4 kap. 4-7 §§ och 4 kap. 9 § skollagen (2010:800)

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2. Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande samt 2.8 Rektorns ansvar

Bedömningsområde 2: Lärarnas kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 3 kap. 2 § och 4 kap. 9 § skollagen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevers ansvar och inflytande samt 2.8 Rektorns ansvar

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde: Rektorn behöver, utifrån de framtagna principerna för kvalitetssäkring och val av läromedel, säkerställa att kvalitetssäkringen omfattar alla läromedelskategorier, även egenproducerat och delat material.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
--

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
--

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
